

Den här dagen...

Den 28 april 1789 avslutade Gustaf III riksdagen i Stockholm. Den ägde rum i skuggan av kriget mot Ryssland och de växande motsättningar i Frankrike som ledde fram till franska revolutionen. Medan oppositionen mot Gustaf III hade för avsikt att använda riksdagen för att begränsa kungens makt, och framtvunga en fred med Ryssland, var kungens ambition den motsatta. Han var i stort behov av att skaffa fram pengar till kriget. Gustaf III lyckades med sina föresatser och fick även igenom Förenings- och Säkerhetsakten. Den etablerade det som ibland kallas det gustavianska enväldet och gav bland annat kungen rätt att börja krig utan riksdagens godkännande.

I socialt hänseende bidrog emellertid riksdagen 1789 till något mer framåtsträvande. Medan revolutionen i Frankrike, genom det tredje ståndets uppror, krossade det franska enväldet och adelns privilegier, var utvecklingen i Sverige delvis omvänd. I Sverige var det i stället Gustaf III som lyfte bort vissa adelsprivilegier samtidigt som han stärkte sin egen makt. Oavsett om kungens reformer i detta avseende ska ses som kalkylerade eftergifter för att få genom sin politik, bidrog dessa till den svenska ständsutjämnningen. I sitt avslutningstal betonar Gustaf III rikets enhet genom att rikta sin tacksamhet till samtliga stånd och skylä över motsättningar. Nedan följer ett utdrag ur talet där särskilt kungens hyllning av bondeståndet lyfts fram.

Välborne, Ädle och Vålbördige, Ärevördige, Vördige, Vällärde, Ärborne, Förståndige, Vålaktade, Hedervärde och Redlige

Gode Herrar och Svenske Män!

Då jag i dag slutar detta Riksmöte, kan jag ej se Eder, Gode herrar och Svenske Män, skiljas ifrån detta rum, utan att hembära Eder den uppriktigaste tacksägelse i mitt och Fäderneslandets namn, ja i edra och mina efterkommandes namn, för det mäktiga understöd Ni mig och Riket gifvit i denna viktiga tidpunkt; ty på de beslut vi nu tagit hafva ankommit detta urgamla Rikes sjelfbestånd, och då vi nu förenat oss att med gammalt Svenskt mod och ståndaktighet emotstå fienderne, styrkas de mäktiga Furstar och Stater, som i vår sjelfständighet taga del, att oss kraftigt understödja; och detta understöd, förenadt med edert mod, lofvar mig att se en säker fred återföra lugn ibland oss. Detta skall blifva mitt yppersta bemödande, förenadt med den omsorg att, på allt sätt som i min makt står, lindra de pålagor Ni Eder så frimodigt åtagit. Ni vänden nu åter hem hvar till sin ort, att återtaga edra särskilda kall.

(...)

Ni Gode Män af det Redliga BondeStåndet, som, sedan Ni under detta Riksmöte med den förtrutna tillgifvenhet Ni alltid visat edra Konungar, nu på så märkligt sätt gått tillhanda,

och som nu återvänden att odla den jord Ni med edert mod viljen försvara: jag behöfver ej anmoda Eder att bibehålla detta tankesätt för mig och fäderneslandet. BondeStåndet har oafbrutit i femhundrade år, som detta Land varit ett sjelfständigt Rike, aldrig ändrat för sina konungar, för sitt fosterland dess tillgifvenhet; men jag anmodar Eder, då vi nu åtskiljas, att hembära till edra medbröder i landsorterna min erkänsla och min föresats, att på allt sätt lindra deras besvär, och att förtjena genom min omvårdnad den redebogenhet de mig visat.

Jag förblifver Eder, Gode Herrar och Svenske Män, samt och synnerligen med all Kongl. Nåd och ynnest välbevågen.

Kort tid efter att riksdagen avslutas i Sverige bryter den franska revolutionen ut med stormningen av Bastiljen (bild). Gustaf III var från början en stark motståndare till den revolutionära rörelsen och kallade upprorsmakarna för Europas orangutanger. Men som historikern Alma Söderhjelm har påpekat tycks Gustaf III omedveten om att den påbörjan till ståndsutjämning som han

initierat under den svenska riksdagen 1789 hade vissa likheter med de konstitutionella fordringar som fördes fram i Frankrike under revolutionens upptakt. I Sverige kom de ståndsupplösande krafterna att få näring av kungens brytning med adeln och riksdagen 1789 utgjorde ett viktigt genombrott.

Johannes Heuman, sekreterare

Källor

Alma Söderhjelm, *Sverige och den franska revolutionen: bidrag till kännedom om Sveriges och Frankrikes inbördes förhållande i slutet av 1700-talet. 1–2* (Bonnier, 1920–1924). Talet är hämtat ur Oxenstiernas utgåva av Gustaf III:s samlade skrifter, del 1. Volymen finns tillgänglig på [Litteraturbanken.se](http://litteraturbanken.se). Bilden föreställer Jean-Pierre Houëls målning Stormningen av Bastiljen och är hämtad från Wikimedia Commons.